

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

בבית הדין הרבני האזרחי נתניה

לפני כבוד הדיניים:

הרבי יצחק רפפורט, הרב משה חביב, הרב אוריאל אליהו

ע"י ב"כ עוזם מירב לו)

התובע:

ע"י ב"כ עוזם אריק ארביב ועו"ד
זונה איזיק)

נגד
הנתבעת:

הendant: הפקחת/ביטול מזונות

פסק דין

רקע

הצדדים התגרשו ביום ה' בשבט התשע"ד (06/01/2014) ולهم ילדה אחת ילדת
ביום הגירושין כבת שנה וחצי.

הצדדים חתמו על הסכם גירושין הכללי הסכמה למזונות ע"ס 1350 ש' עד להגעה
הילדה לגיל 18 ובនוסף ישא האב במחציות כמקובל.

להסכם ניתן תוקף של פס"ד בדיון היחיד.

מפורטוקול הדיון עולה שאין תלות וקשר בין הסעיפים הרכשיים השונים השונים וכי
סעיף המזונות עומד בפני עצמו.

הסדרי הרואה בהתאם לסוג עבודתו של האב נקבעו ביחס של 11/3 כולם 3 לילות
שבועיים אצל האב הכללים סופ"ש קצר פעמי שבועיים.

ב 14/12/31 נפגשו הצדדים ביחיד הסיווע לאחר שהאב התקשה לעמוד בהסדרי
הנסיבות שנקבעו וחתמו על הסכם חדש.

בהסכם החדש הופחתו כמעט זמן השהות עם האב כך שבשבועון קיז (מעט פחות מ
2/3 של השנה) תשנה הקטינה עם האב סופ"ש ארוך פעמי שבועיים ועוד שלוש
פעמים כ 3 שעות באמצע שבוע אחר, ללא לינה, כך שבஅורחותו 3 אורות נוספות
ולילה אחד פחות ואילו בשיעון חורף סופ"ש קצר כך לילה אחד תלון עם אביה.

בעקבות שינוי זה הוסכם כי האב ישלם 2300 ש' כולל דמי מדור והוצאות חינוך וכן
ישלם 450 ש' מגיל 18 עד 21 וכן ישלם 35 ש' דמי ביביסטר על כל שעת אחר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להסכם אלו ניתן תוקף של פס"ד בשלושה דינימ ביום ו' בשבט התשע"ה (26/01/2015).

ההסכם השני ביטל את סעיף המזונות שבהסכם הראשון.

בפרוטוקול הדיון ובהחלטה המאשרת את ההסכם השני הנ"ל בתיק מס' לא ציין שביה"ד ערך קניין לצדים כך שנראה שמעבר לחתימתה עצמה שלא ברור אם נועתה בפנייה"ד לא נעשה שום קניין על ההתחייבות בהסכם.

יש לציין כי בעת חתימתם ההסכמים הייתה הילדה מתחת לגיל 6.

בין הצדדים התנהלה מערכת קשה ומכוורת על גבה של הקטינה החל מ 2014 כאשר האם תופכת כל מעבר של הקטינה מבניה אליה למסע של קלילות והפחדות בעזרת אביה שהייתה נלווה אליה.

האם הגישה למשטרה כמות של תלונות חסרת תקדים, כולל טענות שהאב חתר את צמיגי הרכב שברשותה[שהיא רשום על שמו] ובتلונה אחרת טענה שגנב את הרכב ועוד כהנה וכנהנה תלונות על אלימות איזומים עלייה ועל משפחתה תלונות שנסגרו قولן ללא הגשת כתב אישום, מנגד האם הפרה בגסות את הסדרי הראייה וגם ומנעה מהאב לראות את הקטינה ממערכת מכוערת זו שנייה האם מנגד האב מתועדת היטב לאורך 32 עמודים של עובדות ומסמכים בתיק מס' בבקשה מיום 3/3/16.

האם העילה על האב שנעל את הילדה במצוודה ואף הביעה חשש היסטרי שהאב יעשה לקטינה מה שעשו לroz פיזם ז"ל דהינו שיזרוק אותה במצוודה לירקון(בקשה מיום 16/2/16) האם הגישה סדרה של תלונות שווא במשטרה ובקשות לביה"ד לניתוק הקטינה מבניה וביה"ד אכן נענה לבקשתו וניתק את האב ואיפשר לו הסדרי ראייה לשעתים בלבד בימי שישי ולא לסוף"ש בהחלטה מיום 23/2/16 בתיק הנ"ל.

ומצד שני, ככל היה נח לשמר על הקטינה כל הזמן בבקשתה מביה"ד שיcriח את האב לחתת את הבית בטענה שהתקין במשטרה שפתחה נגדו נסגר וזאת משום שלא היה לה נח שהקטינה תהיה אצל כל החופש כמוובה בבקשתה מיום 4/4/16.

כך שיחקה האם בנפש האב והקטינה בצורה קשה ביותר תוך שהיא מתעלמת מהענק הכבד שגורמת גם לקטינה, גם לאב וקשר בין הבית, ובשילוב מסוים גם למשפחה החדשה של האב.

מערכת התsha זו הצליחה והאב המותש והמאוים לאט לאט להתיאש והקשר עם הבית הילך וניתק.

בשנה האחרונה האב לא לוקח את בתו כלל וזאת לטענתו מחמת איזומים וטענות שהוא עוזה כל פעם שהוא בא היכולות לטענתו איזומים במשטרה וטענות שווא לפגיעה מינית בבתו.

וכעת שטוחה בקשתו להגדלת הסדרי השהות בעיקר בסופ"ש שהיא סופ"ש ארוך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך, שביד אחת חיבלה האם יכולות של האב להפגש עם בתו ובידי שנייה הגדילה את דמי המזונות בטענה שהקטינה כל הזמן אליה ולכן האב צריך לשלם יותר ממה שהתחייב בהסכם הראשוני.

כiom לאחר 4.5 שנים מחתימת ההסכם השני תובע האב לאפשר לו זמני שהות עם הילדה ללא צורך במפגש עם האם אלא ישירות ממוסדות הלימוד, ומצד שני טוען שאינו יכול לעמוד בשעות שנקבעו לאמצע השבוע ומעוניין בסופ"ש ארוך בין בקץ וחורף, וזאת עקב מגורי הרחוקים בעיר אופקים ושבות העבודה הרבות ומשום שאינו ניד כי אין לו כסף להחזיק רכבvr שכל הנסיעות הין באוטובוסים ורכבות.

בנוסף מבקש האב הפחתת מזונות עקב שינוי מהותי בנסיבות.

הנסיבות ביום חתימת ההסכם: האב עבד במשרה מלאה כנהג משאית והשתכר בסך 8,700 ש"ח בהיותו גrown פנו, בתקופה זו התגorder כפ' הנראה אצל הוריו לא צורך בתשלום שכ"ד.

משמעות האם הייתה בסכום 6,000 ש"ח והתגוררה בבית הצדדים שהו סכם שיעבר כולה לרשותה וחובבה לשאת במלוא תשלומי המשכנתא ע"ט 1,800 ש"ח.

הנסיבות כיום: האב פוטר מעבודתו הקודמת ועובד ביום כנהג משאית במשרה מלאה ומשתכר 6,700 ש"נ נטו, וזאת עקב הקפדותו על הסדרי הראייה שכן נקבעו לו שפגעו בשעות העבודהו, בנוסף עקב הנסיבות הכלכלי נאלץ להתגורר בדרכם דבר ההופך את הנסיעות לקישוט יקרות הרבה יותר.

ומעל הכל, האב נשא אשה חדשה ונולדו לו 3 ילדים נוספים, האשה אינה עובדת מלחמת היוטם של הילדים קטנים וועלות המעוותת גבורה.

כך שנותר אבסורד באופן שלידה אחת בת 7 ניזונות מ 2,300 ש"נ, ואילו הוא ואשתו שלושת ילדיהם ניזונים מ 2,600 ש"נ כולם ביחד וזאת לאחר הפחתת עלות המדור שלהם עצם העומדת ע"ט 1800 ש"נ.

במסכום זה צריך הוא לככל 5 נפשות כולל מזון, ביגוד, דמי מדריך, חינוך והוצאות רפואיות וכו'.

בנוסף שכר האשה עלה עם הזמן והינו כ – 8,000 ש"ח [נע בין 6000 ל 10000 ש"ח],
כעת האם טוענת שעבירה בעבודה ושכרה פחותה לפחות 6000 ש"ח לערך.

וכך, בית האם ניזון עד עתה מ-10,300 נפשות וכיוומ מ-8,300 פלאו' קצבת ילדים והטבות לאם חד הורית, ואילו בית האב ניזון מ-4,400 נפשות ולזה יש להוסיף את עלות מזונות הקטינה המذוברת בזמן השהות אצלם הכללים כ-2 לילות ומחצית החופשות והחגים.

יש לציין שלמות דמי המדור של הצדדים שווה [1,800 ל"ח], ועוד יש לציין כי האב באדיבותו העביר לאם ללא תשלום את מחצית דירת המגורים שהיתה רשומה על שמו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדברי האב זהו אבסורד הגוזר עליו ועל משפחתו כי עוני מחייב וכבר עכשו הינו בחדלות פרעון ובחובות של יותר מ 100,000 ש"נאלץ ללוות לצורך כלכלת ביתו.

בנוסף טוען האב שבחתימת ההסכם השני לא היה מיוצג וביחידת הסיעוד הפעילו עליו לחץ והפכו אותו שם לא יסכים הרי שייתכן שיצטרך לשלם סכום גבוה אף יותר.

שאלות לדין:

1. האם הסכם גירושין הינו התחייבות חדשה ככל התחייבות ממון או המשך חיוב מזונות.
2. האם יש הבדל בהזה בין חיוב המזונות המוטל על האב מעיקר הדין לחייבים שהתחייב מעבר לעיקר הדין, ואיך היחס להתחייבות למזונות מעל גיל 6.
3. האם יש הבדל בין חיוב כגובה החיוב המקורי בפסקה לבין חיוב נספף, וכן בהתחייבות למזונות לאחר גיל 18.
4. האם הסכם שניינו לו תוקף פס"ד דין כפס"ד או כהתחייבות עצמית.
5. האם יש הבדל בין אישור הסכם ע"י דין יחיד או שלושה דיןנים.
6. האם ביה"ד רשאי לסתור את החלטתו לאישור ההסכם מכח ההלכה ומכח החוק.
7. האם שינוי נסיבות מאפשר לבטל את ההסכם מצד המתחייב מדין אסמכתה.
8. האם ההתחייבות הינה מול האשה או מול הילד ואם כן بماذا זכה הילד.
9. האם חוב מזונות ילדים קודם לחוב מזונות אשה והאם התחייבות בהסכם גירושין קודמת.
10. האם מזונות ילדים מכח הסכם קודם למזונות ילדים או אשה שלא מכח הסכם אלא מתקנ"ח או דאורייתא.
11. דין מסדרין לבע"ח בשכר שכיר.

פסק דין

1. התחייבות מזונות בהסכם גירושין - התחייבות חדשה או קיימת. האיש חייב במזונות אשתו כסותה ומדורה כפי רמתה הכלכלית של משפחתו או משפחתה הגבוהה מבנייהם מדין עולה עמו ואיינה יורדת עמו [שו"עahu"ז סימן ע ס"א עג ס"א וד'].

האב חייב במזונות ילדים הקטנים עד גיל 6 מתקנת אושא כפי צורכם [שו"עahu"ז ס"ע ואosi עג ס"ו], ומעל גיל 6 מדין צדקה ומתקנת הרה"ר שנחלקו בגדרה וטעמיה האם הינה מדין צדקה או חיוב משפטי גמור.

מצד שני, אדם הנושא אשה שיש לה בת אינה חייב במזונותיה, אך, אם התחייב לאשה לפחות את בתה ה"ז חייב כאמור בנסיבות קא ב ושו"עahu"ז ס"י קיד.

יש לדון באדם שהתחייב בהסכם למזונות אשתו ובינוי שבלאו הכי חייב במזונותיהם מדינא, האם ישנה כאן סיבת חייב נוספת ומה תוקפה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בסוגיא זו נחלקו בבתי הדין לאורך כל שנות קיומם במדינת ישראל ונobar בקצרה את עיקרי המקורות והסבירות בעניין.

1. כוונת המתחיב

בדין מזונות אשה נחלקו התנאים בבריאות (כתובות מז ב) אם חייב מדורייתא מדין שארה או מדרבן, הרמב"ם (אישות יב ב) ורש"י ואונקלוס (שםות כא י) נקטו כמו"ד חייב מדורייתא ואילו הרמב"ן (על החומש שם) פסק שהם מדרבן.

ובדין מסדרים לבע"ח קי"ל (שו"ע חו"מ סי' צז) דין מסדרין אלא חייב עצמו, ולא לאשתו וילדיו, וקשה אמא קודם חוב הלוואה וכך' לחובו למזונות אשתו.

וכتب בב"י 2 תירוצים האחד מבעל התרומות דהוא משום דגמר מערכין שלעולם חוב אחרים קודם למזונות אשתו ובני, והשני הינו מהרי"ף בתשובה דמזונות האשה והבניים הינם מדרבן ואילו חוב למלוא הינו דורייתא. עיין"ש דמלוה ע"פ וחוב מזונות שוים לגביה אף מקרקות ואילו ממטלטליין אף מלה בשטר לא קודם.

והקשה בב"י שם

ומכל מקום קשה לי כיוון שכותוב בכתבאות "ומזונייכי" הרי נשתעבך לה בשטר, ושיעבודה דורייתא כמו שעבודא דמלוה ולמה יקדום לה מלה מלוה בשטר.

קשה ממן בב"י קושיא גדולה שהרי חייב מזונות אשה מעוגן בהתחיבתו של הבעל בשטר הכתובה ומה גרע משאר התחיבות ולמה תקדם גבייה מלוה לחוב המזונות.

ומצינו ביישוב קושיא זו כמה תירוצים.

מן עצמו תירץ שם בית יוסף חושן משפט סימן צז

אפשר דעתם משום חייב מזונות דמאי ולהבא ודאי דמלוה בשטר קודמת משום דלא הגיע זמן לגבות ומזונות שלותה ואכללה משום דין לבעל חוב על הבעל שום שעבוד והוא אינה תובעת מן הבעל למזונות אלא לפروع חוב הילך מלאה בשטר קודמת ומכל מקום מלאה על פה אינו בדי שתקדום כיוון דסוף סוף חייב הוא לפروع מה שלותה:

פירוש שחוב מזונות לעולם אינו חייב מהעברית, דהיינו שמזונות דלהבא הרי עוד לא הגיע זמן חייבם ואם כן המלווה קודמת להן מדחין בע"ח מוקדם.

ואם לוותה ואכללה כבר הרי כבר אין חייב מזונות על הבעל אלא חייב של הבעל לפروع בשבילה את החוב שהוא חייב מלאה ושוב יש כאן חייב חדש ומאחר שאינו קודם למלווה דייה.

מסקנת דברי היב" שעקורונית חייב מזונות הינו דורייתא מחמת הכתובה אף למ"ד שמזונות העיקרי דין אין מדורייתא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולכאורה ה"ה במצוות ילדים כשיתחייב בהסכם יעלה את גדר חיובם מתקנתה חכמים לשיעודו דאוריתא, [אמנם חתימה על הסכם לבדה אינה אלא מלאה ע"פ מדין כתב ידו משא"כ כתובה החתוםה ע"י 2 עדים וחשייב מעשה ב"ד, ובזה אף"ל שתוקף פס"ד הנitin להסכם במידה והינו בשלושה דיןים דיןנו מלאה בשטר].

ובפרישה שם יצא מדברי הר"ף ובעה"ת לסבירא חדשה וז"ל

אקדים מה שנראה לי מסברא, והוא דמצונות אשתו בין למאן דאמר שהם דאוריתא בין למאן דאמר דרבנן על כל פנים מסתברא שלא חייבתו התורה ולא חכמים בתורת חוב דהינו להרعي נפשו וליתן מזונות לאשתו על כל פנים כדין בעל חוב. אלא חייבתו תורה או חכמים להיות אשתו בגופו דהינו ליתן לה שארה וכוסותה כמו שמאליל ומלביש נפשו ואף שקנו ממנו בקנין סודר על כתובתה ומזנותיה מכל מקום לא נקוה כי אם על פי מה שחייבתו תורה וח"ל וכי הנוהג זהה שכתו הר"ף ובעל תרומות דמצונות אשתו דרבנן ר"ל הם מפרשין מה שכותב בתורה שארה דרוצה לומר שהוא תשוא לו ומחייב לפרנסה ממה שהוא אוכל

ובזה מתיחס הכל דאף שכותב בתורה שארה וסביראליה לרביינו דמצונות דאוריתא וגם קיבל עליו כן בשטר כתובתה מכל מקום קדם לה בעל חוב מטעם שככתי דלבעל חוב חייב בתורת חוב מה שאינו כן אשתו דכשאין לו מזנות לנפשו פטור ממזנותיה ואף אם לותה מאחרים בשטר שזמן מוקדם בזמן בעל חוב שלו מכל מקום השטר חוב אינם עליו אלא שהוא מחייב ליתן לה מזנות ולא חל החיוב דשטר חוב עליו וכן שכותב בעל תרומות בהדייא... גם נסתלקה תמיית הבית יוסף עכ"ל.

מחדר הפרישה שחייב מזנות אינו חוב כספי על האדם אלא חיוב לשתף את אשתו ובניו במצוותו שלו כ שיש לו אפשרות אבל לא שירעב הוא והם יזון.

ולפ"ז הבנת דברי הר"ף הינה שתוקף וצורת החיוב שונה מ חוב רגיל כעין הפער שבין חיוב דאוריתא לחיוב דרבנן ע"פ שגם מזנות אשה הינם מדאוריתא.

וכאן מבhair הפרישה שאפילו שהתחייב בשטר[כתובה] ואפילו שהתחייב בקנין לא התחייב אלא על מה שחייבתו התורה ולא יותר.

ובזה חולק על מראן שנטן להתחייבות בשטר תוקף גדול יותר מאשר לחיוב המקורי שהוטל עליו ע"י חכמים,oso"ל שודאי לא התכוון האיש להתחייב ע"י הקנין והשטר מעבר למאה שחייבוה חכמים.

וכ"כ בתומים סימן צז ס"ק כא

ובזה יובנו דברי רבינו ב"י (סעיף מב), דהקשה הא כותב בכתבה מזונייכי, הרי נשתעכד לה בשטר ושבודא דאוריתא. ולכאורה אין מובן לדבריו, בכל דוכתא דאמרין בש"ס כתובה דרבנן אפילו בכתב לה כתובה, נימא דכיון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דכתב לה הוי שעבודא תורה כמו שאר שטרו התחייבות, ולמה אמרו כתובה דרבנן, אלא ציר לומר דמה בכר דכוטב, לא מלבו כותב רק מתקנתא דרבנן, ולולו תקנתא דרבנן לא היה כותב, אם כן אין כתיבתו עשוה יותר שעבוד מגוף תקנתא דרבנן, ולכך תוספת כתובה שמוסיף מדעתו באמת הוא דאוריתא

אם כן, מחדשים הפרישה והთומים שאדם החיב כבר מדאורייתא או מתקנ"ח ודאי לא מתכוון להוציא על עצמו חיוב או שייעבוד מעבר למה שהחיב ועוד חובו הקנה ומילא אין שום משמעות לקניין והשטר.

אמנם לדברי התומים בתוספת כתובה שאינו חיב ודאי מהני השטר לשעבדו מדאוריתא וה"ה לכואורה גם במי שהתחייב מזונות מעבר לرف המקביל או לגובה המזונות שחשב שככל מקרה יטלו עליון.

2. אין חיוב חל על חיוב

יתירה מזאת אפ"ל שגם לב"י דס"ל שהמתחייב בכתבה למזונות מתכוון להחיל על עצמו חיוב חדש מדאוריתא, אלא שהוא המתחייב מיום ליום ולכן אין קודם לבע"ח אחר, יתכן שלמ"דichiob מזונות דאוריתא יודה שהיוב בשטר לא מוסיף מאומה וכן שנרחב.

בקצוה"ח ובנתיבות נחלקו בדיין מכירת שט"ח שלכאורה השטר עצמו לא פועל מאומה למ"ד שייעבודו דאורית וא"כ מי מכיר ההרי שטר אינו אלא ראייה וביאר בקצות החושן סימן ס"ק כ דשייעבוד חל על שייעבוד ז"ל

ולכן נראה דשטר חוב לעולם קניין הוא, אף על גב שכבר אישתבעד בזוזי, מ"מ כיוון דשטר חוב נמי מהני לשעבוד אעפ"י שאינו חיב (עיין סימן מ' סעיף א') א"כ בשטר חוב נמי אשתבעד ושייעבוד חל על שייעבוד.

אמנם בנתיבות המשפט פליג עלייה וכותב בנתיבות המשפט ביאורים סימן ס"ק כג

ולא קשה מיד, דודאי משכחת לה מכירת שטרות דאוריתא ממש, כגון בשטר חיוב. והפוסקים שכתו בכל שטרות דמכירתן מדאוריתא, הימנו עכשו שתיקנו חכמים דמלואה על פה לא גבי משעבדי, וכותבו התוס' בב"מ ד' [ע"ב] ד"ה אין נשבעין, דבמלואה על פה כיוון שהפקיעו חכמים השעבוד, הוי כמحل לו השעבוד, מילא עכשו גם מכירת שט"ח דאוריתא, כיוון דעכשו שט"ח הוא שטר קניין נגד משעבדי.

כלומר שלעולם אין שייעבוד חל על שייעבוד אלא דבזה"ז במלואה ע"פ שייעבוד לאו דאוריתא.

ואפ"ל שגם לשיטת הקצוה"ח דזוקא שייעבוד חל על שייעבוד אבל חיוב ודאי לא חל על חיוב, שהרי אדם יכול לשעביד נכס אחד לכמה אנשים דשייעבוד אינו קניין ממש אלא שייעבוד[ואcum"ל להאריך בחקירות האחرونים מהי הגדרת השעבוד המדויקת

מדינת ישראל

בטי הדין הרבנים

וכען זה נחלקו בהגדרת זיקת יבום, אבל לכ"ע חיוב לא חל על חיוב כסם שנדר לא חל על נדר ושבועה על שבועה, אמנם בעל הקצות עצמו כתב במשובב נתיבות שם דחיב נמי חל על חיוב.

וכען דברי נתיבות המשפט פסק הגאון רבי מנחם זמברא בדיון התיחסות למזונות, ופסק בש"ת זרע אברהם ס' יד אות א דין חיוב יכול לחול על מה שכבר מחויב זה"ל

ובאה לה"ש לומר הגדר דחיב עצמו בלבד תק"ח דז"א דכוון דהחייב מתק"ח אין חיוב חל על חיוב [ועי' כתובות (קב א) דמשני כיוון דמשועבד מדאוריתא ופרק א"ה אמרاي כתוב לו וממשני כדי לברר לו כהן יעוז והרי נ"מ אם יפקע שעבוד תורה כגון יתן הפדיון לאחר ועכ"ד אין חיוב חל על חיוב ויש לדבר שם בזה ואכ"מ ועי' תומים צ"ז סק"א].

העליה מהדברים, דהתיחסות בשטר או קניין בהמה שכבר חייב לא מוסיף מאומה, אם משומש שאין חיוב חל על חיוב כדעת נה"מ זרע אברהם אם משומש שלא מתכוון להתחייב יותר ממה שכבר משועבד בדברי התומים והפרישה.

ואע"פ שסבירת אין חיוב על חיוב לכוארה ניתן לדוחותה בקל, שהרי מעל גיל 6 או 15 אינם אלא מדין צדקה, ובפרט שగובה החייב המוחלט אינם ידוע וא"כ גם לדעת הנתיבות יחול חיוב חדש, שהרי מגדיל או מחזק את חיובו הקודם, אבל גם ללא סברא זו ודאי כוונת המתחייב אינה ליצור חיוב חדש אלא רק מכח מה שנראה לו שבכח"ה יחייבוה בדברי התומים והפרישה.

ונחלק בזה הגרא"א שפירא צ"ל ויבדל"א הגרא"ש ד"יכובסקי בפ"ד רכר כ עמ' 1 והלאה [ohoavaו דבריהם גם ספריהם מנחת אברהם ולב לשלהה], בדיון אב שהתחייב מזונות בהסכם ובנו נהיה מרדן וחצוף.

הגרא"א שפירא ס"ל לח"בו וייסוד שיטתו הינו שהתחייבות בהסכם יוצרת חיוב חדש מעבר לתקנת מזונות ומוקורי ממך הב"י הנ"ל מدلלא תירץ הפרישה והתומים, ודחה את דברי הפרישה ודבר זרע אברהם, ואולי אף לפרישה והתומים יש לחלק בין מזונות אשה לבין מזונות ילדיו שחיב רק מדין צדקה וממילא הסכם יוצר חוב חדש ועוד שככטובה כותב "ומזונייכי" רק משומש שכך תקנו חכמים ולא מחמת שרוצה להתחייב, עכ"פ בהסכם גירושין שבא לאחר מו"מ בין הצדדים וכ"א מותר ה"ז התיחסות הדידית שմבואר בתוספות בככטובה מז ב ד"ה שלא דבהתיחסות זו צדדיות אמרינן שלא די באמון דעתךצדדי שלא התחייב אדעתך דהכי כיוון שתלווי הוא גם הצד השני עכת"ד.

לעומתו הגרא"ש ד"יכובסקי תמרק יסודותיו על הפרישה והתומים זרע אברהם ורעך"א (שו"ת רעך"א החדשות ס' נא) שככטוב "ומש"ה נתחייב עצמו על דרך תיקון חז"ל.

והוסיף שגם למ"ד שחיב מזונות מעיקר התקנה הינו רק עד גיל 6 ואילו מגיל 6 עד 18 הינו רק מגדר צדקה או תקנת הרה"ר שגם היא מגדר צדקה ולדעת הגרא"ע יוסף אין תוקף לתקנה המאוחרת המחייבת מגיל 15 עד 18, הרי אחד מאלף לא יודע את

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

החילוקים האלה וסתמא דאיןשי בטוחים שישנו חוב גמור מדינה לשלם מזונות עד גיל 18 ועל דעת זה מתחייבים ולא מתכוונים ליצור חיוב חדש.

ובתיק 4/1704 מג בבייה"ד באשדוד הוסכמה על כל דין הרכבת דעתו של הגרא"ש ד"יכובסקי במילוי מזונות ילדים ולאחר מכן התחתן שוב ונולדו לו 4 ילדים ופסקו שכיוון שההסכם לא נותן תוקף חייבי חדש הרי שמזונות הילדים אשרו החדשה ילדים הקטנים מבני 6 קודמים לפחות שגיל 6 עד 15 מזונות ילדים אלו קודמים לגודלים מגיל 15 אע"פ שלאלו התחייב בהסכם.

כשיטת הגרא"א שפירא נראה דסביר הגרא"ש גורן בפסקיו דין רבניים חלק יא פס"ד בעמוד 249

וכאן יש להוסיף שלא צדק ב"כ המערער בטענתו כי האב זו את ילדיו CUT בתורת צדקה. כי לאחר שחתם על ההסכם וקיבל עליו בקנין אגב סדר לזמן את ילדיו בסך מסוים, חייבו להזין את ילדיו לפי ההסכם הוא גמור ומוחלט עפ"י דין, ודינם כבעלי חוב לכל הדעות.

ונראה כי גם הגרא"מ אליו הסכים עמו, [עין אמרת משפט עמ' שכך במאמרו של הגרא"מ נהרי] וכן הסכים עם הגרא"י אלמליח [אמרי משפט ס' כו].

לעומתם סבירו הגרא"ש ישראלי והגרא"א גולדשטייט בדברי הגרא"ש ד"יכובסקי [רב נהרי שם] וכ"ג בדברי הגרא"י קאפק שחלק על הרב גורן שם.

ובפדר"ר הכרז י"ז עמ' 311 נחלקו בזה הגרא"ש ד"יכובסקי ועמיתו להרכבת בייה"ד באשדוד הגרא"י אליעזרוב והגרא"מ אלחדר, אך טעםם שם כי ההתחייבות נעשתה לפניו שתוקנה תקנות הרה"ר המחייבת מזונות מעל גיל 15, ומובהר להדיא בדבריהם שלאחר תקנות הרה"רDOI על דעת התקונה כתוב ואין חייב חיל על חייב [ולא כמו שכתב הגרא"מ נהרי הנ"ל בדעתם, ונראה שלא דלא דלא], וכן מבואר בדברי שושנים לדוד שיבותא לקמן.

וכתיב הגרא"י אליעזרוב שכן הסכימו עמו הגרא"ש אלישיב והגרא"י כהן זצ"ל.

ובדברי הגרא"ש ד"יכובסקי פסקו בבייה"ד הרבני באשדוד כבוד הרבנים הרב אברהם שמן והרב מיכאל צדוק והרב אברהם מאיר שלוש שליט"א בתיק מס' 9741/11 בכנידון דין ממש.

נמצנו למדים כי ישנו חבל נכבד של דין הסוברים כי הסכם גירושין שנחתם ע"י הצדדים ואפילו שנעשה בו. קניין לא מוסיף חייב על מה שכבר חייב ואפילו מעל גיל 6 שנים.

אמנם סברא זו קשה, שהרי מתחייב מעבר לחובתו מן הדין, הן בגין הקטינים שמתחייב מעל גיל 6 ואף מעל גיל 15 ו-18, והן בגובה החיוב במקרים בהם מתחייב מעבר למה שמקובל לחיוב בבית דין, אך,DOI או אפשר להוציא ממנו כנגד חבל הפסוקים הסבורים שאין חייב חיל על חייב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועוד, שהרי רובו דעלא בטעים שחיברים מהדין עד גיל 18 ושחיברים כפי הנוהג בבתי דין לחיב סכומים של 1300-1500 ש"נ כדמי מזונות ובנוספ' לחיב בדמי מדור ועוד, אף רוב הדיינים סבורים שכן דין נותן השaab חיב מדינה בסכומים אלו ובגילאים אלו [שהרי הם נהגים לחיב אב בסכומים אלו עד גיל 18] כך שלשיטם אין כאן סכום נוספים על חיבתו מדינה ושוב אין חיב חל על חיב כנ"ל.

3. בימינו לכ"ע אין התחייבות חדשה

לעת ראיינו את מחלוקת הפוסקים אם יכול המתחייב ליצור חיב חדש על גבי חיב שבכל מקרה כבר חיב, וכן האם כוונת המתחייב להוסיף חיב על חיב.

אמנם בימינו ולאחר שנקק חוק יחס' ממון וחוק המזונות, נראה לומר שכ"ע יודו שסתמא דAINSHI בטוחים שתוקף ההסכם שחתמו עליו בעצמו **חלש** ונמור מתוקף החיב הנובע מפס' ד' וזאת מכמה טעמיים.

ראשית, העובדה שהסכם מזונות מצרי אישור ב"ד כאמור בסעיף 12 לחוק המזונות [עמ' 221 בספר החיקוקים[משא"כ כל חוזה אחר שנינו מצרי נתינת תוקף של ערכאה שיפוטית מורה עלvr שעצם ההסכם אפילו לאחר חתימת הצדדים לא מחייבות וניתן לחזור בו מהם עד שב"ד יתן להם תוקף פס' ד', ומעשים שבכל יום שאנשים חוזרים בהם מההסכם אפילו שחתמו שניתם בפני עורci הדין ואין פוצה פה ומפצוף הטוען לחולות ההסכם ואי יכולת מחזרת הצדדים מחתימתם וזאת כל עוד לא ניתן תוקף פס' ד'.

שנייה, העובדה שניית לשנות הסכם כאשר יש שניי נסיבות, סעיף 13 לחוק המזונות, משא"כ כל חוזה אחר שא"א לפתח אותו אחר שנחתם אפילו אם ישנו שניי נסיבות קיצוני, ורק הטעיה או כפיה שהוא בזמן כריתת החוזה יכולות להיות עילה לביטולו ולא שניי נסיבות שאירוע לאחר כריתתו (סעיפים 13-18 לחוק החוזים התשל"ג), עובדה זו מראה **שיעור התוקף של ההסכם בהסכם גירושין ומזונות הינו פסק הדין ולא הסכמת הצדדים ואילו ההסכם רק עזרות לביה"ד** ללחם את המספרים באופן שהאדם ישלם יותר בקלות מחייבת שהיא שותף בגיבוש הסכומים והסכימיםvr.

שלישית, פוק חז' מא עמא דבר, מצינו פעמים רבות אנשים חוזרים בהם מחתימתם כיון שעדיין לא אושר ההסכם ע"י ביה"ד, ומעולם לא מצינו שcapו את הצדדים לקיים את ההסכם מכח חתימתם כדין כל חוזה רגיל ובסעודים הנתנים בחוק לאכיפת חוזה, מכאן אתה למד אומדן דעתא דAINSHI שביעיניהם לא ההסכם מחייב אלא **פסק הדין**, צא ושאל את האדם הרגיל האם הסכם חמור מפסק דין, ותמצא כי פסק דין חמור לאinski ומחייב אותו למחייב [ומכאן הערה לדיניהם או עורci דין המשכנעים אנשים להגיע להסכנות ומצד שני סבורים שתוקף ההסכם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חמור מפס"ד ולא ניתן לשינוי שעליהם להודיעו לצדים כי הסכמתם אין רק יתרון אלא גם חיסרונו, אך לא יאמרו זאת למדיניים נמצא שביה"ד בעצמו מטעה את המדיינים, ושוב חזרנו להסכם בטעות].

אין לומר שהקנין וההתחייבות הינה מכח ההסכם ורק הזמן והתנאי הינם אישור בה"ד דומיא דקנין כספ' במקום שכותבים שטר שהרי כאן חמיר לאינשי ומחדיד יותר פס"ד מאשר הסכם סימן שבעיניהם התקוף והחולות עצם הינם ע"י פסה"ד.

ואולי הסברא הינה שהסכם מזונות באמת איינו בין האב לאלא בין לקטין באופן שלא מועיל ההסכם באמת ואולי משומש שהסכם גירושין הינם תוצר של עצומות גדולות של אמונות ומערכות לחיצים דבר הגורם לצדים להגיע להסכם שלא תמיד משקללות נכון את יכולותיהם וצריכיהם שלהם ושל ילדיהם הקטנים, ובעצם החוק והפסיקה באמת לא סומכים על צדים בסיכון שיוכלו לנחל את החלטותיהם להמשך חייהם הנפרדים,

ובזה, נראה לומר שהצורך בהחלטה שיפוטית נכונה לכל הנסיבות לא רק בשאלת האם האב משלם מספיק דמי מזונות אלא בכלל הנושאים כולל האם האב יוכל לחיות עם הסכם זהה, שגם שאלה זו צריכה להתריד את בה"ד בבואו לאשר הסכם ועוד נרחב בזה.

נמצנו למדים שדעת בני אדם היא שתוקף הסכם איינו כחוza רגיל ואפ"ל שם היו יודעים שהסכם מרע את מצבם אף לא היו חוותיים וא"כ ממן"פ הוא התחייבות אך ורק למה שביה"ד היה מהיב להסכם או שהינה התחייבות בטעות.

ועיין בפ"ד"ר לה במاجر המקoon בו מרחיב האב"ד הרב ישראלי שחזור להוכיח כי אין תוקף כלל להסכם שלא אושר בבי"ד, אמןם שם רצו חלק מהדיינים לומר שבאישור בה"ד נוצר תוקף כפול ומשולש אף מדין שטר וסיטומתא, א, דעתנו הקטנה חלוקה עליהם מהטעמים שהרחבנו בהם לעיל.

2. אומדן דעת המתחייב ושינוי נסיבות.

עוד יש לנו לברר אף למ"ד שינוי-caן התחייבות חדשה, האם יש לשקל את דעת המתחייב, בין אם נשתנו הנסיבות ובין אם לא והאם שייר לומר עדעתא דהכי לא התחייב אפילו שלא השתנו הנסיבות ומציאות החיים.

נעבור בקצירת האומר על מספר סוגיות ואcum"ל.

האיש חייב במצוות אשתו מדאורייתא או מדרבן או בתוספת חיוב מכח הכתובת למאן דאמר, מה הדין כשאין לו להאכיל את אשתו קופין אותו להוציא ולפין לה מחלוקת רב ושמואל באומר אני זן ואני מפרנס[כתובות עז א] דילכו"ע באינו יכול

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לזון קופין להוציאו וכ"פ הרמב"ם [הלכות אישות פ"ב הל' יא ובפ"ג הל' ה] וכ"פ המחבר [אהע"ז ס' ע ס"ג] וברמ"א ב"א شأنן קופין להוציאו והוא שיטת ר"ת ורbenו ירוחם, ועיין באורך באוצה"פ ס"ק טו אות א-ב.

ונחלקו ר' אליהו ור"ת אם קופין אותו להשכיר את עצמו לעבוד אצל אחרים [ר' אליהו] או רק להיות עצמאי במידה וכיול [ר"ת] [כתובות סג א תוד"ה באומרן] וטור ורמ"א אבהע"ז ס' ע ס"ג.

אמנם דין החיוב לצאת לעבוד הינו ייחודי לחיוב מזונות אשה דכתיב לה אני אפלח וכו' ועיין באוצה"פ שם באורך בדינים השונים ואם חייב לחזר על הפתחים לצורך מזונות אשתו.

אבל במזונות ילדים לכא לכל החייבים הנ"ל עיין באוצה"פ ס' עא סק"א אותן ודרaab אין חייב לחזר על הפתחים בכך לזון את ילדיו כ"כ בשופריה דיעקב ס' ס רבבי יעקב בירדווגו

דעת כאן לא חולקו חכמים בין תור שש לאחר שש אלא בשאינו אמוד ליתן צדקה המספקת אך אמוד ליתן דבר מועט שאינו מספיק אבל בשאינו אמוד ליתן כלום אין הפרש בין תור שש בין לאחר שש ובכל גוונא פטור וסבירו הוא דכיון שאין לו כי אם די סיפוקו פשיטה דחיו קודמן וכיון שכן מאין الرجالים לחיבבו לחזר על הפתחים ולזונות ואפי' בתור שש וח"ל לא חייבו אלא אם יש לו מה ליתן להם אחר די סיפוקו וכ"ש אם האם גורשה והם אצל אם והוא אומר יבואו אצל ואזון אותן ממה שאנו אוכל איך עלה על הדעת לחיבבו בע"כ שייהו אצל אם והוא יחזור על הפתחים ויתן להם ומה גם כשהוא בעיר אחרת וכנד"ז וכבר ביארנו שאין חייב על האב לשלוות לבניו שאצל אם כ"א לחם ולפטון מדי יום ביום מה שהוא אוכל ולא דמיים וא"כ אף אם היה האב חייב לחזר על הפתחים ולשלוח להם מן התמchio לחם ולפטון מדי יום ביום זהו אם הם עמו בעיר אבל אם הם בעיר אחרת ואם אינה רוצה להניחם ללקת אצל אביהם וכנד"ז מה יעשה האב העלוב האם נאמר שנאסרהו בכספי ברזל בעיר שאם שם ויחזר על הפתחים ע"י שומר ויביא להם כי לחיבבו לחזר על הפתחים בעיר עד שיקבץ דמים על חייבו חכמים אלא לחם ולפטון ועוד דນמצאת תקנותם קלקלתם דביני בין ימותו ברעב.

וכן פסק בשו"ת שושנים לרבי דוד צאביה חלק אהע"ז ס' כב, בנידון דידייה מירי בנתחייב בשטר לגרשותו לזון 2 בנותיו ממנה בסך מס' 8, והן יומם בנות 6 ו 8 והתייקרו השערים והאם דורשת תוספת, מצד שני טען האב שgam מה שנתחייב אינו יכול לשלם משום שירד מנכסיו ואף למזונותיו שלו אין לו די וחייב

תשובה: לקוצר דעתך נראה, מאחר שאיןلال ידו כמו שהיעידו העדים, הדבר פשוט שאין עליו שום חייב מזונות אף להבות קטנה ומכך להבות הגדולה ובפרט שיש לה(לגדולה) بماה לאכול... והגם שמצוינו להרב טורי זהב אהע"ז

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ס' ע"א סק"א שכתב וז"ל חייב אדם לזמן אפילו אינו אמור עווי"ש וכן הביא הרב"ש והרב באה"ט יעוז, עכ"ז נראה לקוץ' דהאי אינו אמור ר"ל אינו אמור בממון הרואי ליתן צדקה המספקת להם אבל סוף סוף אמור ליתן דבר מועט שאינם מקפיק אבל באינו אמור ליתן כלום אפילו בתוך שיש אין עליו חיוב מזונות אף' לחם ולפטן וכן מצינו להרב שופריה דיעקב חא"ה שכתב וז"ל אבל אם ידוע לאנשי עירנו שלא יכול למקם בסיפוי הבת אין עליו חיוב מזונות כלל אפילו בעירו לא מביאה דמי מזונות אלא אפילו לחם ולפטן וכמ"ש ובפרט אם הבית יתרה על שיש ואף אם כבר נתחייב חיוב בטעות הוא והדר עכ"ל והוסיף שם דודאי אם יש לה מזונות ממוקם אחר פטור וככלשונו "DMAחר שיש לה בינה לאכול על מי ועל מה יתן גם הוא לאמה להתקשט בו" והשווה זאת לחיבור המקורי מדין צדקה מעל גיל 6 דכשיש להם בכך לזמן משליהם, פטור, וסביר שהתחייבותו בהסכם לא מוסיפה עליו חיוב.

וודאי שאינו חייב להשכיר את עצמו לפועל בשביל לזמן אותם, כדכתב תוספות יומ טוב מסכת כתובות פרק ד משנה ז

האב אינו חייב במזונות בטו - כתב הר"ב אבל קטני קטנים וכו' קופין את האב ומוציאין מידו בעל כרכו. וא"ת ואי אינו אמריך מה מוציאין ממנו ויל' כמו בחיבור האשפה דאילו אי ליתליה אלא מזוני חד ימא חייב למיזנה מניהו או למייל בהדה במאי דاقل כמ"ש בטור סימן ע' אבל וודאי אינו חייב להשכיר עצמו בפועל לפרטם. אפילו לסבירת ר' אליה שכתב שם בטור דבasha חייב דהתם היינו טעמא דמספר כתובה נלמד אני אלף וכו'.

העליה מהדברים, שמן הדין אב אינו חייב להשכיר את עצמו כפועל או להזר על הפתחים לצורך כלכלת ילדיו.

וממילא, גם אם חתום על הסכם אינו חייב בכך, וודאי לא חמיר משאר בע"ח, שפסק המחבר בחו"מ ס' צז ע"ט שגם חייב להשכיר את עצמו כדי להסביר את החוב, והוא מתשובה הרא"ש שהובאה בטור בס' צט ועיין בסמ"ע שם סקכ"ט, ועיין שער המשפט ס' צז שכתב, שגם לשיטת רבנו אליו שחיב להשכיר עצמו, היינו משום שכתב בספר כתובה ואני אלף וכו' אבל חייב רגיל, אי אפשר לכופו להשכיר את עצמו, דעתך הם וכו' ופועל חוזר אף בחציו היום, אף, بلا כפיה יתכן שא"א לומר שהוא חייב להשכיר עצמו דעתך הם וכו' עווי"ש באורך.

ועתה נשוב לנידון שכותרת האם אמדין דעתיה של המתחייב שלא התחייב אדעתה שיחיה בעוני או אדעתה שלא יוכל או יתקשה מכך לשאת אישת ולולדת ילדים.

כבר רأינו לעיל שכתב כן בשושנים לדוד הנ"ל שכתב אדעתה דהכי לא התחייב ולא מהני ההסכם לחייבו וז"ל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אבל באינו אמוד ליתן כלום אפילו בתוך שיש אין עליו חיוב מזונות אף לחם ולפטן וכן מצינו להרב שופריה דיעקב חא"ה שכטב ז"ל אבל אם ידוע לאנשי עירו דלא יכול למייקם בספיקת הבית אין עליו חיוב מזונות כלל אפילו בעירו לא מבעה דמי מזונות אלא אפילו לחם ולפטן וכמ"ש ובפרט אם הבית יתרה על שש ואף אם כבר נתחייב חיוב בטענות הוא והדר.

וכך כתוב הרא"ש שו"ת הרא"ש כל' ח סימן ז

ושאלת ראובן שסדר בתו לשמעון ונשבע לו ע"ד =על דעתך= רבים שיתן לו עמה חמישת אלף זחובים לסופ' ששה חדשים. והוא לו לראובן ממון רב בחובות ועל סמרק שיגבה מחובותיו נדר, ועתה נתקללו החובות אם נקרה עובר על שביעתו וחייב מלוקות או אם הוא אונס. כדאמרין (שבועות כו) האדם בשבועה פרט לאונס.

תשובה אם אין לראובן מהמה לפروع לא מחובותיו ולא מקרקותו וחפצים חז מבית דירתו וכי תשמיiso אז הוא פטור משבעתו ואין עובר עליה כל זמן שאין לו מהמה לפروع. דאיין לך אונס גדול מזה, כי היה לו מנון רב בשעה שנשבע ועתה הפסידו ואונס גמור הוא. ואין לומר אם הפסיד חובותיו אף אם יש לו קרקעות וחפצים אדעתא דהכי לא נשבע למוכר קרקעותיו וחפצי אלא כסבור הי' לו לפروع מחובותיו, כי דבר זהו הוא שאדם מוכר מקרקעותיו וחפצי להשיא בתו. אבל ביתו וכי תשמיiso אפילו עני המתפרנס מן הצדקה אין מחייבין אותו למוכר ביתו וכל' תשמיiso. הלך איננו מחייב למוכר לקיים שביעתו אדעתא דהכי לא נשבע לין ברכוב ולמota ברעב. ושלום אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

וכדברי הרא"ש פסק המחבר בש"ע י"ד ס"י ר"ב ס"ט"ג. כלומר שאילו שהתחייב ונשבע על התחייבותו אינו חייב בשבועתו, והרא"ש לא כתב שהמתחייב ציין בהתחייבותו שהינו סמרק על החובות שחיברים לו, אלא אן"ס שצדוק הוא בטענותו שעלייהם סמרק וממילא נפטר משבעתו ומהובו.

ובמהרש"ר הוכיח דאיפלו אונסא דשכיח ס"ל לראי"ש אדעתא דהכי לא התחייב שחרי עניות שכיחה ז"ל בשו"ת מהרש"ר חלק ב סימן מה

ובודאי עניות הו מילתא דשכיח טפי מעשרות, וכדאמרין בפרק כל הגט [גיטין ל ע"ב] היו אמרין אינסוי מית חברך אשר איישר לא תיאשר. ומהאי טעמא אמרין בפרק רבי אליעזר דנדרים [ס"ד ע"ב] דאף על גב דאיון פותחין בנולד, אף על פי כן פותחין בנולד דעניות, מש"ה אמרין דפוחין לו אילו הייתה יודע שהיית עובד על וחוי אחריך עמר שהוא עני ואי אתה יכול לפרשנו וכו'. ואם איתא דס"ל לראי"ש ז"ל דבאונסא דשכיח אמרין הו"ל לאתני, ואי אתניஇeo דאפסיד אנפשיה. אם כן אמרין כתוב דראובן שסדר בתו ונדר לתת אותו סך שנדר שכן מחייבין אותו למוכר ביתו וכל' תשמיiso כיוון דאונס הוא, אדעתא דהכי לא נשבע, דנהי דאיון מחייבין אותו לגנוב ולגוזל לקיים בשבועתו כמו שכטב הירב"ש ז"ל [ס"י קג], מ"מ למה לא יתחייב למוכר את ביתו וכל' תשמיiso כיוון דלא אתני מעיקרא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם כן נראה דיש להוכיח בלי ספק מזאת התשובה דס"ל להרא"ש ז"ל דאונסא דשכיח סגי, ולא אמרין הו"ל לאתנו.
וכ"כ בשו"ת תורה אמת סימן ס

א"כ נראה דיש להוכיח בלי ספק מזאת התשובה דס"ל להרא"ש דאונסא דשכיח סגי ולא אמרין הו"ל לאתנו. גם בדברי רשי ז"ל נראה דיש להוכיח דס"ל דאונסא דשכיח סגי לפטור ואפילו שלא אתנו.
ועיין שו"ת מהרשד"ם י"ד ס"י ק"ד ד"ה תשובה ובשו"ת חותם סופר י"ד ס"י רכ"ח דבריו דברי הרא"ש שלא היו דברים שבלב ממש אומדן דמוכח היא ואנן סהדי דין כוונתו למכור ביתו וכלי תמישו ולילין ברחווב ולמאות ברעב זה"ל שו"ת חותם סופר חלק ב (יורה דעתה) סימן רכח

וותי' מהרשד"ם דהרא"ש לאו מטעם נdry שగות פטר לי אלא מטעם אן סהדי והואו כאלו התנה בפירוש שאם יארע לו כך פטור משבעתו וכך לא היה דברי' שבלב שה"ז מבואר לכל ולא התנה כהתנה ... אבל הכא אף על גב עניות שכיח לא בעי להתנות שאם יעני לא יתן לה נדען דכ"ע ידעו דין אדם לנ בחוצות ומשיא בתו ואין זה דברים שבלב וכאלו התנה דמי. וכבר פסק הרמ"א בחו"מ ס"י ר"ז סעיף ד' דהיכא אומדן דמוכח מתבטל המקח וכמש"כ התוס' בכתבות צ"ז ע"א ד"ה זבי ובקידושין מ"ט ע"ב ר"ה דברים עי"ש.

ועיין בשו"ת אבנ"י נזר ח"ו"מ ס"י ל"ט שדחה את דברי האומרים שרק אם נהיה עני מוחלט אומדין דעתיה דעתה דהכי לא התחייב, וככתוב האבנ"י נזר דבלא נעשה קניין אפילו לא העני למגרי ונשאר לו יותר מכדי סידור אמר הרא"ש את דבריו דעתה דהכי לא התחייב.

וחזין בדברי הרא"ש, דהיכא דהענין המתחייב באופן צה דהיכא אומדן דמוכח דעתה דהכי לא נתחייב, אזו וdoi אמרין דפקע חיובו, ופטור כל זמן דלית ליה ואפילו שיש לו יותר מכדי מאי דמסדרין לב"ח בדברי האבנ"י מחר. והדברים מפורשים ברמב"ם הלכות זכיה ומיתה פרק ה הלכה א

לעולם אומדין דעת הנוטן, אם היו הדברים מראיין סוף דעתו עושים על פי האומד אף על פי שלא פירש.

אמנם ראיינו לעיל בדברי הגרא"א שפירא זצ"ל, דהתחייבות זו מצדית לא מהני אומדן כדלעיל, דברי קדשו נסתירים מדברי הרא"ש וכבר שאל בזה הב"ח שכתב להקשות ע"ז מדברי התוס' ועוד ראשונים, וזה בשו"ת ב"ח (ישנות) סימן ח

הנה התבאהר, דחילוק זה בין דבר התלו' בדידיה לחוד, כגון בנזנות וכיוצא בו, ובין דבר התלו' בדעת חבירו, ג"כ הואאמת ויציב אין בו ספק והלך אין ראיי' כלל מכל hei שהביא הרא"ש דازלין בתור אומדן דמוכח לשידוכים שהדבר תלוי בשניהם כי כל אחד התקשר עד חבריו וחבריו אינם רוצה בשום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תנאי אלא בקשר גמור ואינו דומה להיכא דaicא אונס גמור כגון האי דמי שאחزو דאמרין אונס א דלא שכחא לא קובל עלייה דאף ע"פ שאין הדבר תלוי בлокח לבדו כי אם גם במקור אפילו היכי כיוון דaicא אונס ממש ולא שכחא אמרין דלא אסיק אדעתיה לאתנו"י עלייה אבל בנדון שדן עליון הרא"ש וכן בגין נ"ד וכל כיוצא בהזה דיליכא אונס גמור אלא דמחשבין ליה אכן לאונס מטעם דאומדנא דמוכח שפיר אית לן למימר דלא אזלין בתר אומדנא כיוון דלאו בדידה לחודה תליא מלאה.

והוא ממש בדברי הגרא"א שפירא וסיעתו, אלא יצא לנו שהוא מחלוקת ראשונים אם מהני אומדן דעת בהתחייבות זו צדית, וכן נחלקו בארכיות רבה מהרב"ל שפסק קרא"ש ומהר"ש הלוי שסביר כתוס' עין דבריהם באורך רב במשנה למלן הל"ז כיה ומتنה פרק ז הל"א.

ובמהר"ש יונה ס"י מ' הובא במל"מ הנ"ל בדברי מהר"י הלוי שצדד דעת מהרב"ל וז"ל

דברי התוספות לא שייכי בנדון זה דלא אמרין אלא היכא שמכח האומדנא בא להוציא משכנגדו אז כיוון שהדבר תלוי ג"כ בדעת שכנגדו לא סמכין אומדנא דידיה אבל כשהאומדנא הוויא להחזק במא שבידו לא בעין דעת שנייהם כמ"ש מהר"ש יונה ז"ל סימן מ'.

הרי לנו חילוק נפלא ליישב דברי הראשונים ע"ז עם הגרסאות השונות, דלהוציא לא אזלין בתר אומדנא בהתחייבות זו צדית, אבל להחזק ודאי אומדין דעת המתחיב ואין להוציא מידו כנגד אומדנא.

ובב"ח הנ"ל הסיק כעין זה וכותב

הילך אי לאו תשבות הרא"ש שפסק כך בפירוש בשיחוכין דАЗLIN בתר אומדנא וכו' היה הדין נתון דבשיחוכין לא אזלין בתר האי אומדנא אכן אחר שיצא מפי הרא"ש להקל בדבר זה לפוטרו מן הקנס מאחר דaicא צד טענה לומר אלו היה יודע דבר זה שעטיד לעשות לא היה מקבל עליון קנס זה איכא למימר דס"ל להרא"ש דבממון הקל אזלין לקולא שלא להוציא ממון מחזקתו ואף על פי דין כאן אונס ברור ידוע אלא שאנו מחשבין אותו לאונס אמר זוזי היכא דקי"מ אקי"מ.

וכעין זה פסק להדיא ברמ"א אבה"ע ס"י ב' סעיף ז' וז"ל

"א דמי שפסק על בתו או על בת בתו או קרובתו שתינשא לפולני ואח"כ אין הבית רצחה דהפטוק פטור מן הקנס זהה מקרי אונס ע"ג דלא התנה ובלבך שלא תהא ערמה בדבר וכן בשאר אונסים כגון שמנת הפטוק וכו" עכ"ל. כתבו שם החלקת חוקק ס"ק ט"ז והבית שמואל ס"ק י"ח דה"ה בהענין הפטוק דהוי אונס ופטור מהתחייבותו והוכיחו דבריהם מהרא"ש הנ"ל, וכותב שם בב"ש שאפילו במקום שאין בעיה של קניין "אתן" אלא התחייבות גמורה אזלין קרא"ש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרכביים

וכ"כ בבראשית ס"ק י"ח ו"ט דאיiri אף' הייתה זו ההתחייבות בקנין ואמנם בבית הלו כתוב דווקא ללא קניין ומ"מ חzin דעת רוב הפוסקים דאי' בקנין אם העני המתחייב הוא אונס ופטור מהתחייבותו ועין באוצר הפוסקים ס' ל' ס"ק נ"א אות ב' וכבר נשברו בזה קולמוסים רבים, וע"ע בח"מ ס' ס' ס"ב בחלוקת הט"ז שתמה על הרמ"א שפסק שהמתחייב לזמן את חייו רק כל זמן שחברו צריך וזה על הט"ז שם

צ"ע,מאי שנא ממי שקיבל עליו לזמן את בת אשתו אמרין פרק הנושא [ק"א ע"ב]داع"פ שיש לה מזונות אחר כך, צריך לתת לה דמי מזונות.

והחכם צבי בהגנת הט"ז שם כתב

א"ה. לע"ד אין כאן קושיא, לשאנו הtmp שקצב חמיש שנים, לאפוקי הכא דמיiri במחייב עצמו סתום כמובן. וכבר היה אפשר לחלק בענין אחר, לשאנו הנושא את האשה וכו', דלאו בדידיה לחוד תלייה מילתה אלא ג"כ בדעת האשה, והיא דעתה אפילו אם לא לצורך הבית למזונות, משא"כ הכא דהכל תלוי בדעת הנוטן. אבל אין צורך זהה כי העיקר כמ"ש לחלק בין קצב למתחייב סתום, והיא גופה איצטיר לאשומען דاعפ"י שנתחייב סתום, אי אפשר לו להפטר בשנה אחת וכיוצא בה, אלא מחויב לזמן כל זמן שיצטרך למזונותיו, אבל בקצב כל כך שנים לית דין ולית דין, זהה ברור. ע"כ:

הנראה דס"ל לחכ"צ בהגנה שבשתם שינוי נסיבות לא מהני לפוטרו.

ועין בקונטרס אחרון הפלאה כתובות ס' קי"ד שחולק על כך, וזה:

בח"מ ס' ס' כתב הרמ"א דהמקבל עליו לזמן כל זמן שצריך משמע. והק' הט"ז מ"ש מנישאת הבית שא"צ למזונות... והגאון ח"צ בהגנה"ה שם כתב לשאנו הtmp שקצב ה' שנים... והעיקר נראה אכן כאן קושיה כלל די"ל דס"ל לאותה דעה, דמתני' דר"פ הנושא מיiri בענין שהירה לה מזונות מיירושי בעל הראשון שצריך ליתן לה מזונות אצל אמה כד"יק הש"ס שם על משנה זו וכיון שלא הייתה צריכה ואפ"ה התחייב, ממילא אפילו ניסת צריך ליתן לה מזונות אבל אם בשעה שהתחייב הייתה צריכה למזונות, יש לומר דאומדן הוא שלא התחייב אלא כל זמן שצריכה.

לדעת בעל הפלאה גם כשהתחייבות מפורשת לזמן מסוים, מתבטלת היא מלאיה עם שינוי הנסיבות כשהמקבל אינם זקוק עוד לעזרתו ותמיינתו של הנוטן, וביאור מחלוקת הפוסקים הנ"ל היא, כאמור, אם אומדנה מבטלת התחייבות מפורשת. לדעת חכם צבי כיוון שהתחייב לזמן ולא היה מותנה מראש שלא לצטרך המקבל לתמיינתו של הנוטן תבטל התחייבות, ע"כ יש לקבוע שהתחייב הנוטן לגבי המქבל בכל אופן שהוא ללא יוצא מהכלל; ואילו בעל הפלאה סובר שאין צורך להתנות על כך כיוון שגם קבועים שادעתה דהכי התחייב, היינו מפני

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהמקבל מחוסר אמצעים, ועל כן השינוי במעמדו ובמצבו של המקובל מהווע עיליה לבטל התחריבותו של הנוטן.

ועיין בהז' באורך בפ"ר כרך י עמ' 149 שכתבו הרבנים ש' ב' ורנر, הרב ש' טנא, והרב י' הלוי אפשטיין ז"ל דא"א להכריע בין החרדים הגדולים וא"א להוציאו כנגד הפלאה. ועיין בשורת הדין כרך א עמ' קיז בדברי הגרא"ץ שיינפלד שהאריך בהז' עי"ש.

ועיין ש"ע אהע"ז ס' קיד ב ובט"ז שם שאף במתחיה לבת אשתו פטור מיותר דלא שכיח משום אונס ועיין בהז' פ"ר כרך ב עמ' 310, עכ"פ אני על משמרתי אעמודה כנ"ל, ואcum"ל.

העליה מהנ"ל, דלרבות הפסיקים, אפילו בהתחייבות זו צדדיות אזלין בתור אומדן, ובוואדי אין להוציאו כנגד אומדן וכנגד דברי הרא"ש הרמב"ם והמחבר והרמ"א, ואפשר שאף תוס' וס"יעתו מודים שאין להוציאו.

יתירה מזאת, נראה לומר שברוב ההסכמים האשה לא "משלמת" או נוותנת תמורה להתחייבותו של האב למזונות, וגרע מחתן שהובטח לו נדוניא גдолה שע"ד כן השתקדר, וודאי לא חשיב כתלי'הו וזבין דאגב זוזי ואונסיה גמר ומקנה, אלא הכא הר' זה דומה יותר לתלי'הו ויהיב שאין מתנתנו מתנה(ב"ב מה ב, ש"ע ח"מ רה א).

ואע"פ שההסכם בא מכלה סוף סוף סעיף המזונות הינו התחייבות ביחס לצד ג' דהינו הילדים ולאשה אין שום צד בהתחייבות זו, וודאי שלאם אסור להשתמש במידמי המזונות לצרכיה האישיים כך, שהוא לא מקבלת מאומה בסעיף המזונות וממילא לא תמורה שלימה בהסכם כלשהו, כגון בהסכם לקבל גט, ולכן רק מה שבין האיש לאשה הינו התחייבות זו צדדיות.

וכ"ש בנידון דין שנעשה הסכם חדש העוסק אך ורק במזונות.

סוף דבר, אזלין בתור אומדן, ואנו"ס שלא התחייב אדעתא שלא יוכל לשאת האשה ולולדת ילדים, דבר שהוא מחוייב לו ע"פ דין ולבטל מצוות עשה מהחמורות ביותר שיוצאים בשביבה לחול' ומוכרים ס"ת, ובludeי' האשה וילדים, איתם קרי אדם וחшиб כמות חייו, או לחולופין שיגועו הוא, אשתו וילדים ברעב ובעוני, ובוואדי במקום שפוטר מעבודתו ופחתו הכנסותיו, אדעתא דהכי לא התחייב.

זאת ועוד, אנשים אינם מודעים דיימ לעוצמת הקושי להתחייב בסכומים גדולים לאורך שנים רבות, ולאו כולהו אינשי ידע לכלכלה צעדייהם הכלכליים בחכמה, ורוב האנשים אינם יודעים כמה הם מוציאים ועל מה מוציאים, וכ"ש בהסכם גירושין בלבד הסכם הקצוב למזונות הקצוב ישנות התחייבויות נוספות כגון הוצאות מעון וצהרון וכדו', ואף הדיניות עצמן לא תמיד מודעים לכך שכשהם קובעים 4500 נק' למזונות על דרך משל האב בפועל צריך לשלם 7000 + 8000

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש וויתר ק"ו שהמתחייב עצמו לא מודע לגודל התחייבותו, ובזאת יכול לומר כסבירו ה"יתי שאני יכול לעמוד בזה וטעית".

וכאן המקום להעיר כי לעיתים נצדדים בתי הדין לפרוצדורה ואומרים לאדם 'כיוון שהתחייבת תשלם' גם כשהעוול זועק לשמים, ובכח"ג נראה לענ"ד כי מצווה הרבה להפר בזכותו של העני ואין להוציא ממנו כנגד כל אותן גдолים שהובאו לעיל, ובפרט, שבד"כ ביה"ד או ביהם"ש הוא זה שדחף אותו להתחייב בהסכם תוך הטעה ויצירת מצג שווה בשוגג כאלו התחייבות בהסכם טמונה בחובה אך ורק רוחחים ולא טמון בה מוקש גדול לדעת הסוברים שא"א לשנות את ההסכם ויפים דברי מהר"י קאפק בפסק דין רבניים חלק יא עמוד 252 וז"ל

הלכה פסוקה היא אומדים דעת המתחייב אפילו הייתה זו התחייבות שרירה וקיימת לכל הדעות, ביה"ד רשאי וח"ב לבטל כל התחייבות שתוצאתה שרירותית, ואחת היא, חיוב על ידי בית דין דאמרין טעו באומדן הדעת, או התחייבות עצמאית על ידי המתחייב בהסכם. בכל הנסיבות שביעולם אמدين דעת המתחייב.

3. התחייבות בכפיה

עוד יש להוסיף דינים שבתי הדין קבועים מזונות גבוהים הרי שהאב מעדייף לחתום על הסכם בעל כרחו מחשש שלא הסכם יחייבו בסכום גבוה יותר והוא "בכל תליוהו יהיה דק"יל שאין מתנתו מתנה".

וכבר כתבנו לעיל, דנראת לומר שברוב ההסכםים האשה לא "משלמת" או נונתנת תמורה לתחייבתו של האב למזונות וודאי לא חשיב כתליוהו וזבין DAG זוזי ואנסייה גמר ומקרה, אלא הכא הרי זה כתליוהו יהיה שאין מתנתו מתנה (ב"ב מ"ב, ש"ע ח"מ רה א).

ואע"פ שההסכם בא סופו סוף סעיף המזונות הינו התחייבות ביחס לצד ג' דהינו הילדים ולאשה אין שום צד בתחייבות זו ולכן רק מה שבין האיש לאשה הינו התחייבות זו צדדיות.

וכ"ש בנידון דין שנעשה הסכם חדש העוסק רק במזונות.

יתירה מזאת, בזמן גירושין אנשים נתונים לחצים קשים, חוסר וודאות וסחיטה, ובנוסף אינם מודעים לכך שמדובר על התחייבות רבת שנים בסכומים עצומים, אינם מודעים להשכלה הגדולה על המשך חייהם ועל היכולת להשתקם ולבנות משפחה חדשה, יתכן מאי שאליו היו יודעים שיותר קל לקבל הקלות בחיבורים בפס"ד היו מעדייפים פס"ד על פני הסכם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרכזים

4. לשונות פגומיים בהסכם והעדר קניין

ריעוטה נוספת ישנה בהסכם הנידון היא שלא נועה בו קניין ובנוסף לכך לשון ההתחייבות הינה בלשון עתיד "האב יישא בהוצאות" "ההוצאות ישולמו וכו'" ובזה נחלקו הדינאים או מהני ההתחייבות כלל.

ועין באורך בפ"ר כרך יא עמ' 131 בפסקה"ד של הגרא"א גולדשטיין הגרא"ש ישראלי והגרא"מ אליהו צצ"ל באורך רב שמביאים את הצדדים לצאן ולכאן, ומחלוקת בין לשון אשולם לשון אתן או יתן ושיש מקום לחיבת מדין סיטומתא או מנהג המדינה או מדין מעשה ב"ד הנוטן תוקף אף לשון שאינה מועילה בסוגם שט"ח עי"ש באורך, ועין מהרשד"מ חוי"מ ס"י ש"פ שכטב שיש אופנים שמהני מנהג התగרים מדין סיטומתא אף בדברים שלא חל עליהם קניין מדין תורה כגון חובות וכדו' אך, איתנו בהכרח דומה לנ"ד וע' פ"ר כרך ד עמ' 279 ופ"ר כרך יב בעמ' 228 ועוד, אמןם, לפ"ס הם דברי הגרא"ע יוסוף בשוו"ת יביע אומר חלק ה' חושן משפט סימן ה'

מלבד הנ"ל יש לדון עוד בנ"ד שלשון ההתחייבות אינה מספקיה ע"פ הדיין לחיבת המשיב בתוספת מזונות, שכיל המשמעות של הסיפה בסעיף ארבע מההסכם לחיבתו מכללא בתוספת מזונות, במקרה של העלה במשפטו, בנייה על יסוד הנאמר בראש הסעיף הנ"ל: הבעל ישלם וכו', ואין בלשון זה התחייבות גמורה, וכמ"ש בב"ק (ז) מי כתיב ישולם, ישלם כתיב, מדעתו. ופרש"י, ישולם, ע"י אחרים ממשמע, שב"ד יורדין לנכסיו, אבל ישלם ממשמע נמי מדעתו. וע' בתוס' שם שהקשו מחולין (קל) תנא תנין ישלם ואת אמרת מדת חסידות שננו כאן/כאן? ותירצטו בת' הב', דהותם ה"ק, תנא תנין ישלם דברי ר' אליעזר, ורבנן פלגי עלייה, ועל מדת חסידות לא היו חולקים חכמים. ע"ש. (וע' בתשו' הרמ"א ס"י קז). וע' בגיטין (מ): שהכתוב בשטר אתן שדה זו לפולני לא קנה. וכ"פ רמב"ם (פ"ד מציצה הי"א). וסבירו ה"ה מפני שאין זה אלא כמบทיח שיתן לו לאחר זמן בשטר אחר, ועדין לא עשה. ואף כאן אילו כתוב המשיב: אשולם סך כ"כ, אין זו התחייבות גמורה, וחtinyתנו על ההסכם אף שאושר ע"י ביה"ד האזרחי אינו אלא כתוב בשטר. וע' ב讂מקי יוסוף (ב"ב ג) בשם הגאנונים, שאף האומר לחברו אתן לך מאותים חזז וקנו מידו בקנין לא מהני, דקנין דברים הוא. וכ"כ הטור ח"מ (ס"י קמ"ס"כ) בשם הרמ"ה, שם קנו מידו לחתם כ"כ אין הקנין נופל אלא על הנtinyתנה, והtinyתנה אין בה ממש אלא מעשה בעלמא, והוא"ל קניין דברים, ומצי הדר ביה, ולא מהניআ"כ בקנו מידו שעבד עצמו או שהתחייב ליתן סך כ"כ. ע"כ. (וע' יד רמה פ"ק דב"ב אותכו). וכ"כ עוד הטור (ס"י רמה) בשם הרמ"ה, שאם אמר אתן אף' קנו מידו לא מהני. וכל' הב"י, שכ' הרשב"ץ שכ' הרמב"ן בשם תשוי' הרי"ף, ושכנן דעת הרא"ש. ובש"ע (ר"ס רמה) כ', אם כ' בשטר: אתן לו לא זכה המקביל. ו"א שאם קנו מידו מהני לשון אתן. ומשמעו שלפי הסברא הא' שנאמירה בסוגם (וכדעת הרי"ף והרא"ש וויעתו) ל"מ אתן אף'

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קנו מידו, והכי ק"ל. וכ"כ הבהיר בדעת מրן הש"ע, ושלא הביא סברת י"א אלא לומר שם תפס לא מפקין מיניה. וכ"כ עוד בתשו' הבהיר (ס"י יד) בדעת מרן. וכ"כ הערך השלחן (פסק"ז) בד' מרן. וכ"פ הרמן"א בהגהה. וע' בב"י אה"ע (ס"י נא) שהביא מ"ש בשו"ת הרשב"ש שהנודר לחתת לבת אחותנו לנישואיה מתנה מרובה, אינו כלום, שהאומר אתן אף' קנו מידו לא מהני, לפי שהוא קניין דברים,আ"כ בעמישיו או במתנת שכ"מ. וכל' הבהיר ע"ז, ותימה דכיוון דקי"ל דכל קניין מעכשי הוא כשקנו מידו אפשר לא קנה כאמור מעכשי. ע"כ. ולכוארה תמהה, שהרי כן מבואר בפוסקים הנ"ל דל"מ אתן אף' קנו מידו. ובכבר עמדו ע"ז בתשו' מהר"א ששון (ס"י קילג). ובס' נתיבות משפט (דצ"ג ע"ד). ובשו"ת מהר"ש הלוי (חחו"מ ס"י ה). ובס' בני יעקב (דס"ה ע"ב). ובערך השלחן אה"ע (ס"ס נא). ע"ש. ואמנם בשו"ת מהרשד"ם (חאה"ע ר"ס כז) מסכים לד' הבהיר הנ"ל. אך גם עליו תעבור כוס התימנה. וכ"כ בס' בני יעקב (דק"ז ע"א). ע"ש. (ובתשוו' מהר"ש הלוי (חחו"מ ס"י ה) הנ"ל, שאפילו אם כתוב: אני מתחייב שככל מה שישראל אבי אתן לו החצי, לא מהני, שאע"פ שכ' לשון חיוב שנתחייב עצמוני, מ"מ הלשון גרווע ואינו מועל, והוא"ל קניין דברים. וכ"כ בשו"ת ידי דוד קראסן (ס"י סא). ובשו"ת באר מים חיים מוצרי (חחו"מ ס"י ב). ע"ש. אך בשו"ת נוב"י קמא (חחו"מ ס"י כה) בתשו' חתנו הגאון ר' יוסף ז"ל כ' דמד' הפו' רוא"ח ל"מ כן. וע' בתשו' הנוב"י שם ס"יכו. ובשו"ת בית דוד (חאה"ע ס"ס נ).

וכ"ש בנידון דיין שלא עשה קניין כלל ואע"פ שיש חולקים כנ"ל וו"ל דחתימתם חשיבא קניין סיטומתא ומהני אף ב"אתן", ודאי hei סנייף לבטל את ההסכם.

ועתה מצאתי בפסק"ד מלאף [תיק רבני גדול מה/16 פורסם בספרכנס הדינאים התשע"ג עמ' 13 והלאה] בו פוסקים הגאנונים אשר מעולם אנשי שם מההגר"ע יוסף, הגר"י כהן והגר"י חזן, פה אחד, באופן גורף כי הסכם התחייבות למזונות, שלא עשה בו קניין כדין, אינו מחייב ואיפילו שניתן לו תוקף פס"ד ולא מהני מדין סיטומתא, וכתבו שאין להוציא מהאב המוחזק במומו, וסבירתם בתרתא.

האחת, דמנאג בתי הדין לעשות קניין בהסכם גירושין ומילא לא שייר דין סיטומתא בלבד קניין כדין, והשנייה כי התחייבות הינה דבר שאינו קצוב וכיול המוחזק לומר קים לי כרמב"ם דס"ל שהתחייבות בדבר שאינו קצוב לא חלה, ואע"פ שמרן המחבר פסק דלא כוותיה(חו"מ ס"י ס ע"ב) קי"ל דבממון אמרין קים לי' כנגד מרן(עי"ש בהוכחות באורך בזה) ואפי' החולקים על הרמב"ם מחייבים רק אם עשה קניין, והדר דין דהכא לא עשה קניין ולא חלה ההתחייבות.

אמנם, שם מיירי איפילו כשהתחייב בסכום מסוים(800 ל"י) ואיפילו שהתחייב לסכום שניים קצוב, וצע"ג בזה, דבזה לכוארה גם הרמב"ם מודה דחייב קצוב ואcum"ל, עכ"פ, זכינו לסבירתם דכל הסכם מזונות שלא עליו קניין אינו כלום ואיפילו שניתן לו תוקף פס"ד, זהה לשונם(שם עמ' 18),

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכן אין להסכם הגירושין תוקף להתחייבות האב, וצריך לדון מחדש בחיוב המזונות הילדים לפि צורכיהם ולפי יכולתו של האב, לפי ראות עיני בה"ד. כתבו כן אף לפני שהביאו את סוגיות דבר שאין קצוב, ועל סמך סיבת העדר הקניין בלבד ביטלו את ההסכם וקיבלו את ערעור הבעל להפחית את חיוב המזונות ל-600 שקל.

5. שינוי נסיבות

לעיל עסקנו בפן ההלכתי של אומדן דעת ושינוי נסיבות ועתה נוסיף נוף מכח המנהג והחוק.

תוקף הסכמיים בדבר מזונות הינו ע"פ חוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) התש"ט-
1959

בסעיף 12(א) קובע החוק כי הסכם צה מחיב אישור בערכה שיפוטית בכך לקשר את הקטין להסכם.

בסעיף 13(א) קובע החוק "בימה" ש רשאי לשנות את אשר נקבע בהסכם, ביתור ובפסק דין, אם ראה לעשות כן על סמך נסיבות שנודעו לבקשתו או שנשתנו אחרי ההסכם הוייתור או פסק דין", ובסעיף 13(ג) "הוראות סעיף זה אינן באות לידי עמדת סעיף לביטול או לשינוי של הסכם, ויתור או פס"ד שניתן לפי כל דין אחר".

ואכן ידוע ב הציבור ומקובל בבית הדין ובתי המשפט לשנות הסכם עקב שניי נסיבות
עלין פס' ד' רבים בזהה [// https://shared-parenting.co.il/child-support-decrease-increase/](https://shared-parenting.co.il/child-support-decrease-increase/)

מהו שינוי נסיבות הוא דבר הנתנו לשיקול דעת ביה"ד, וכפי שראינו לעיל בפסק הדין באשדוד של הרובנים שמן צדוק ושלוש שליט"א הרי שנשיות אשה ובוואדי כשללווה להה הפחתת משכורת האב ה"ז סיבה מספקת לביטול ההסכם, ובפרט שניישואיםifikim מצוות פריה ורבייה הינם شيئا"ם מבורכים.

יש הטענים כי כל אדם המתגרש יודע שייתכן שישא אשה וליד ילדים והיה לו להתנות על קר, אך, עיני ראו ולא זר כי רוב המתגרשים, בעיקר הבעלים לא חושבים עדין על נישואין חדשים בזמן שהם בעומק הלהיר הגירושין, מנשאותיהם הנוכחות, וזה סיבה מסוימת לכך שהערנו לעיל בדיון אומדן דעת המתחריב, אך, כאן ישנה עילה נוספת בחוק לביטול ההסכם כאמור מטעם שני נסיבות שביה"ד מוסמך לשנות את ההסכם ללא קשר לדעת המתחריב, אלא מעצם חובתו של ביה"ד לעשות צדק ולהקל את המשאים המשפחתיים בצורה הגונה והגיגונית, קר, שאפלו אם הייתה דעת המתחריב בפירוש אף על מקרה של שני נסיבות הרוי שביה"ד מוסמך לשנות את ההסכם.

מדינת ישראל

בתי דין הרבניים

6. מסדרין לבע"ח.

ואפלו נימא שהתחייבות מכח הסכם הינה התחייבות גמורה כדין כל מלווה ולזה שיכול להתחייב בשטר גם במקרה שלא היה חייב מדינה כבחו"מ ס' מ', הא קי"ל, מסדרין לבע"ח למזונותיו שלו, אמן, לא למזונות אשתו וילדיו, כאמור בחו"מ ס' צד ע' גג וס' צט ס"א.

ואעפ"כ, עי' מרדכי מסכת Baba Metzia פרק המקובל [המתחיל ברמז שפט] שכותב ומאתה שהשיב הרב ר' אביגדור כהן לחמיו הרב ר' חיים זהה לשונו ... ומה שאמר לייה המלאה עשה עמי מלאכה ואנכה לך בחובך לא כל הימנו דמי יפרנס אותו ואת בניו.

יש שהבינו מדברי ר' אביגדור שרק במטלטלין וקרקעות בע"ח קודם למזונות אשתו ובניו, אבל משכר שכיר יציאו קודם לפרנסתו ופרנסת ילדיו, ועיין בזה בפ"ר ח"ג עמ' 109 ולהלאה.

וכן הסיק הגרא"ג גוטטלר בספרו בכורי גושן ח"א ס' לג דיש לפחות בין חובתו מכח הסכם לילדיו מאישתו הראשונה לבין מזונות אשתו וילדיו הנוכחים, עי"ש בסברתו. ועוד יש להאריך בזה.

7. סיכום

נמצנו למדים כי 6 יסודות ישנים לאפשר את שינוי הסכם החתום ומילא לאפשר לביה"ד לפוסוק מזונות כפי הנسبות הקיימות.

1. אין כאן התחייבות כלל, אם משומש שאין כוונתו להתחייב מעבר למה שהחיב מילא לדעתו, ואם משומש שאין חיב חל על חיב, ואם משומש שהחוק והנהג יוצר נורמה שאין בהסכם יותר מאשר בפסק הדין שנותן לו תוקף, ומילא ביה"ד יכול לשנותו לכאן או לכאן.

2. אף"י למ"ד שנוצרה התחייבות חדשה,/amdin דעתיה, ובנד"ד ודאי אדעתה דהכי לא התחייב ולא חשיב הסכם זו צדדי, ואפלו אי חשיב זו צדדי אין להוציא נגד הרא"ש וס"יעתו.

3. ההתחייבות נעשתה בمعنى כפיה כנ"ל.

4. לשונות הסכם פגומים ולא מהני בהן אפילו קניין, וכ"ש בנד"ד שלא נעשה קניין על ההסכם.

5. בהסכם מזונות אין סופיות הדיון, והחוק שנותן תוקף להסכם מכח פס"ד הוא המאפשר שינוי הסכם לפי שיקול דעת ביה"ד בהתאם לשינויים כאלה אחרים שהתרחשו בח"י הצדדים או ילדיהם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

6. אפילו אם ההסכם בתקופו עומד אכן דין דמסדרין לו ולאשתו ובניו בשכר שכיר ומפשרין בין חותמו מכח ההסכם לחובתו לאשתו ובניו.

כל אחד מיסודות אלו די בו לבטל את ההסכם, ולפחות לאפשר טענת קים לי, ולא להוציא מהאב את מה שהתחייב, וכ"ש בהצטרף יסודות אלו, לית דין ולית דין שההסכםبطل וביה"ד יפסוק מזונות לפי הנסיבות מכאן ולהבא.

בשולוי הדברים עיר בעוני, כי בתי דין משתדלים להביא את הצדדים להסכמות בכך ליותר מלחמות ארוכות וכואבות בין הצדדים, אך עקא, כי מרוב להיטותו לשום התקיק, ביה"ד לא נתנו על עתיד כלל הצדדים, כולל האב, וכי הגירוש לא מחויב מדינה לשאת אשה? כמבוואר בנסיבות סב ב ושו"עahu"ז ס"י א ועוד, וכ"ש בנידון דין שלא קיים עדיןמצוות פריה ורבייה, וכי ביה"ד לא מחויב לדאוג לכך שיווכל הגירוש לקייםמצוות דאוריתא של פריה ורבייה? וכי ביה"ד לא מחויב לדאוג לכך שלא יעבור הגירוש איסורים ויכול לשאת אשה חדשה? אדרבא ביה"ד מיזמתו היה צריך לוודא טרם חתימתו על ההסכם כי יש באפשרותו לשאת אשה ולולדת עוד ילדים ולא לשעבד אותו לשנים רבות בסד המזונות לבתו האחת.

יתירה מזאת כיצד ניתן לאדם לחתום על הסכם שיגרום לו להעביר את כספו למזונות שאינם חייב אלא מדין צדקה או תקנת הרבנות הראשית על חשבן חיובו המוחלט מדורייתא או מדרבען לשאתו החדש וכן לילדיו שיוולדו שהם קטני קטנים, וכי היה מאשר ב"ד, ללא קשר לגירושין, התcheinבות של אב להזון את בנו הגדל בכל הונו ולהשאר את אשתו וילדיו הקטנים רעבים ללחם? אטמהא.

יתירה מזאת וכי האב עצמו נכון שיתן כל הונו לילדיו וירעב הוא ללחם, ואכן קי"ל במסכת חולין דף פ"ד עמוד א"ל לחמך ללחם ביתך - לחמך קודם ללחם ביתך".

ביה"ד הינו אביהם של יתומים, אך לא פחות חייב הוא לדאוג גם לח"י האב וליכולתו להמשיך בחיו, כפי שהוא חייב ע"פ דין, לשאת אשה חדשה ולולדת עוד ילדים, ועל ביה"ד לשים לב לכך, בבואה להביא את הצדדים להסכנות או לאשר להם את ההסכם שהגיעו אליו בעצם.

מסקנה:

1. הסכם המזונות בטל החל מאוקטובר 2019.
2. האב יחולק את הכנסתו בין כל אנשי משפחתו, באופן שמחצית [3350 ש"ח] הכנסתו תשאר לחיו וח"י אשתו ומחצית [3350 ש"ח] יחולק בין כל הילדים כרך שלכל ילד כ 800 ש"ח.
3. לפיכך האב יעביר 800 ש"ח עבור בתו הגדולה כולל מדור והוצאות חינוך.
4. במידה ויגדלו או יקטנו הכנסות האב או שיוולדו לו עוד ילדים החלוקת תהיה באופן היחסי הנ"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

5. בחופשת הקיץ תתגורר הבית אצל האב ואשתו לטפל בה בצד לחזק את הקשר בין האב לבתו, ובכך גם לא יצטרכו הוריהם למן קייטנות.

6. הסדרי השהות אצל האם בזמן חופשת הקיץ יקבעו על ידי האם בלבד שהאב לא יצטרך להוסיף בעצמו נסיעות מעבר להסדרי השהות הרגילים.

אוריאל אליהו – ז"נ

קרأتם בכל לב את דברי כבוד הרה"ג הרב אוריאל אליהו ואני מצטרף למסקנותיו.

עיר במשור העקרוני שואודאי לבעל קצוט החושן בחו"מ ס"ק כ ששבוד חל על שבוד, יש תוקף להתחייבות מזונות ילדים, וגם לדעת נתיבות המשפט שם ס"ק כג, כיוון שבהסכם, החיוב מוגדר בסכום מסוים, הגדרת החיוב הינה נוספת להתחייבות המזונות הבסיסית, והקניין חל, וכדברי הגאון הרב אברהם שפירא זצ"ל בפ"ר בראש פרק כ, וכען סבירה זו כתוב הנתיבות בס"ס לד ס"ק ה.

אם כי בתיק שבפניו ישנן סיבות רבות אחראות המאפשרות את שינוי ההסכם, כמו פרט בפסק הדין המנוןך של עמייתי הרב אליהו, لكن מתבקש, לאור הנסיבות, לקבוע מחדש גובה המזונות.

לחיזוק הדברים חשוב להזכיר את דברי ש"ת מהרש"ד חלק יורה דעת סימן קטו וז"ל:

"...ועתה אני אומר דמה נפרש או יש ספק בידי האיש זהה לפרנס את בניו או אין ספק בידו, אם אין ספק בידו פשיטה שאפי' קטני קטנים אין לכוף אותו וכי מן הסלע נוציא מים..."

ברוח זו כתוב גם בעל הזער אמרת ח"ב י"ד סימן קח

"דבר תימה, דהיאך יזונם משלו אם אין לו, הלא כשל עוזר ונפל עוזר דמאין יושיעם"

וכך פסק להדייה באותה תשובה המוזכרת בפסקה"ד משופריה דיעקב סימן ס' שאפילו בקטני קטנים לא ניתן לחייב את האב אם אין לו.

אמת היא שהיוב מזונות ילדים אינם מוטל על האם אפילו כשהם מתחת לגיל 6 כמו בא בשו"ע אה"ע סימן פב סעיף ח; אולם גם האם מחויבת מדיני צדקה לפרנס את ילדיה, אם יש ביכולתה, ואין ביכולתו הכלכלית של האב להזונם, כאמור בספר בית מאיר אה"ע סימן פב אות ה ובהרחבה יותר בשו"ת משפט שמואל סימן יא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ודאי, לאור המצב המשפטי שהתפתח, כשהילדה מעלה גיל 6 ואמה משתכרת מחד, והאב התחנן בשנית ונולדו לו עוד שלושה ילדים שוכלים יום מתחת לגיל 6, מתבקשת חלוקה מחודשת וצדקה יותר של ההכנסות, כמוובה בדברי הרב אוריאל אליו.

משה חביב - דין

ראיתי את דברי הרה"ג אוריאל אליו שליט"א ואני מסכים לא עם נימוקיו ולא עם מסקנתו.

ההחלטה הרוב כבר הייתה לפני בית הדין הגדול, ומן הסTEM בהיות דעתך דעת מיעוט, ההחלטה תחזור ותידין לפני בית הדין הגדול, כפי שצוין בהחלטה בית הדין הגדול מיום 26.01.2020.

להלן נימוקי בקצרה:

1. הטענות בדבר בטלות התחייבות לחיבת מזונות מסיבות הלכתיות של התחייבות ללא קניין או חסרון מחמת דבר שאינו קצוב, הן טענות שלא בסמכות.

בית הדין בהרכבו הקודם נתן תוקף פסק דין להסכם, תוקף פסק דין ניתן בהרכב מלא.

פירושו של פסק דין שנייתן לגבוט או לחיב את האב מכח ההסכם. לטעון שבית הדין בהרכבו הקודם לא דין בלשונות ולא עשה קניין באופן המועל, אין לו מקום שהדבר הוא מההלכות פשוטות וגם יום אומרים אומרים לכט"ע בית דין בתר בית דין לא דיקא.

וככל שיש טענות לסתירות הדין מקומו בבית הדין הגדול. וזאת מבלי להיכנס לוגוף של דברים.

2. התחייבות היא התחייבות מחייבת מכח קניין ופסק דין.

הצדדים נשאו ונתנו ביניהם וشكلו את טובת הקטינה המשותפת וצריכה, והאב לא היה מחויב להגדיל את סכום המזונות בשעת מעשה. צרכי הקטינה הבאה מכח התחייבות לא תלויה בדיין חיוב האב במזונות בנסיבות המינימאליים של הקטינה אלא בהסכם בוגע לרמת החיים אותה רצים

הצדדים לחתם לבת. וגם, אם נאמר שהמזונות שהוסכם הם מעלה לסכום המינימאלי המחויב זה עצמו יוצר משנה תוקף להתחייבות שיש כאן התחייבות שלא מכח הדין אלא לקציבת צרכי הקטינה, ומשלומם עבור המדור, והוצאות הטיפול בקטינה לאם ולמשפחה האם, כפי שגם באו לידי ביטוי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בקשר שבין קיומ הסדרי הראיה ותשלום הוצאות ביביסיטר, מtower רצון טוב.

זאת ועוד, רמת הח"ם שבא האב להבטיח בהתחייבותו היא בגדר המקבול ולא ניתן לפטור אותו גם מתשלום דמי המדור שהם התחייבות לפני האם ומשפחתה. 1350 ש"ח אינם בגדר הבלתי סביר וודאי כאשר הדבר נעשה בצורה וולונטארית וכן גם ההגדלה לסכום של 1,500 ש"ח הנובעת בנסיבות הסדרי הראיה, שלא לדבר על ההתחייבות לתשלום מדור והוצאות מדור לאם, שהיא הקוצבת את השכר שהיא נוטלת עבור המדור במקום שההסכם עשוה שלא מכח פסק דין.

3. האומדןות לשינוי התחייבות לתשלום מזונות ילדי האב עצמו אינם דומים למתחייב לזמן את בת אשתו, שטבע האדם לשלים אף מעבר ליכולתו ולהעדיף את טובת ילדיו על פני טובת עצמו. וממילא גם במקום שמתחייב מtower הסכמה, תוקף ההתחייבות היא מעל למקובל בין את בת אשתו או שאר אדם.

4. תביעת האישה להגדלת מזונות לא סותרת את ההסכם, מאחר שאם לדעתה חייב המזונות מכח הדיון עולים על התחייבות ניתן לחייב את האב מכח הדיון בהפרש.

5. האב היה מודע לכך שסביר שהוא עתיד להעמיד צאאים נוספים ולשאת אישة בשנית. אשתו השניה עשויה ידיה תחת מזונותיה וככל שיש לה הכנסות הם ימשכו לפרקון כל חיובי הבעל גם מלפני בתו מנשואיו הקודמים וגם לילדיו מנשואיו הנוכחיים.

6. לאור האמור, עמדתי שיש התחייבות הנובעת מההסכם עומדת בעינה. וגם ללא ההסכם אין מקום להעמיד את המזונות כולל מדור על סכום של 800 ש"ח.

הצדדים רשאים לעערר בנסיבות על החלטה זו.

7. כלל ניקוט בידנו שלא מרוחמים בדיון, וכן איסור תורה של שלא לשאת פני דיל, זאת מוביל להתייחס לדברים שנכתבו מתוך התרשם מפרוטוקולים במשפטה שלא הוצגו במסגרת דיון הוכחות לא בבית הדיון ולא בבית המשפט.

הרבי יצחק רפפורט – אב"ד

נפסק עדות הרוב,

1. הסכם המזונות בטל החל מאוקטובר 2019.

2. האב יחלק את הכנסתו בין כלל אנשי משפחתו, באופן שמחצית [3350 ש"ח] הכנסתו תשאר לחיו וחוי אשתו ומחצית [3350 ש"ח] יחולק בין כל הילדים כרך שלכל ילד כ 800 ש"ח.

מדינת ישראל

במי הדין הרבניים

3. לפיכך האב יעבר 800 ש"ח עבור בתו הגדולה כולל מזרע והוצאות חינוך.
4. במידה ויגדלו או יקטנו הכנסות האב או שיוולדו לו עוד ילדים החלוקה תהיה באופן היחסי הנ"ל.
5. בחופשת הקיץ תתגורר הבית אצל האב ואשתו תטפל בה בצד לחזק את הקשר בין האב לבתו, ובכך גם לא יצטרכו ההורים לממן קיטנות.
6. הסדרי השהות אצל האם בזמן חופשת הקיץ יקבעו על ידי האם בלבד שהאב לא יצטרך להוסיף בעצמו נסיעות מעבר להסדרי השהות הרגילים.

ההחלטה מותרת לפרוטום לאחר השמטה פרטי זהה של הצדדים.

ניתן ביום י"ח בשבט התש"פ (13/02/2020).

אוריאן צ'נגו

הרב אוריאל אליהו

הרב משה חייב

הרב יצחק רפורט

העתיק מתאים למקור
הרב אלון ארביב, המזכיר הראשי
נחתם דיגיטלי ע"י הרב יצחק רפורט בתאריך 10:27 13/02/2020